EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 21.2.2023.
COM(2023) 101 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par to, kā īstenota Regula (ES) Nr. 1379/2013 par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju

SATURA RĀDĪTĀJS

1 IEVADS 1

2 TKO REGULAS ĪSTENOŠANA UN IEGULDĪJUMS KZP MĒRĶU SASNIEGŠANĀ 3

2.1 Profesionālās organizācijas 3

2.1.1 Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā 3

2.1.2 Noteikumi par RO, ROA, SO un starptautisku profesionālo organizāciju (SPO) izveidi, mērķi un pasākumi 4

2.1.3 RO/SO/SPO atzīšana 5

2.1.4 Noteikumu piemērošanas paplašināšana 7

2.1.5 Ražošanas un tirdzniecības plāni 7

2.1.6 Tirgu stabilizēšana 9

2.2 Tirdzniecības standarti 9

Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā un tirdzniecības standartu noteikšanā un ievērošanā 9

2.3 Informācija patērētājiem 10

2.3.1 Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā 10

2.3.2 Obligātā informācija 11

2.3.3 Ziņojumi par ekomarķējumu 13

2.3.4 Papildu brīvprātīgā informācija 13

2.4 Konkurences noteikumi 14

Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā un konkurences noteikumu nepiemērošana 14

2.5 Tirgus izpēte 15

3 SECINĀJUMI 16

PIELIKUMI 18

1. pielikums. Tiesību akti 18

2. pielikums. Sabiedriskā apspriešana 20

1 IEVADS

Zvejas un akvakultūras produktu (ZAP) tirgu kopīgā organizācija (TKO) pastāv kopš 1970. gada. Tā ir kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) vecākais pīlārs — neatņemama tās sastāvdaļa līdzās saglabāšanas un finanšu pasākumiem.

Uz TKO attiecas Regula (ES) Nr. 1379/2013 par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju[1] ("TKO regula") un Regula (ES) Nr. 1380/2013 par kopējo zivsaimniecības politiku ("KZP regula"), jo īpaši tās 35. pants[2].

TKO 2013. gadā tika reformēta kopā ar KZP, un tās mērķis ir sasniegt KZP mērķus. Reforma ietvēra virkni būtisku izmaiņu dalībvalstīm un zvejniecības un akvakultūras nozarei, jo īpaši ražotāju organizāciju (RO) lomas stiprināšanu, piešķirot tirgus dalībniekiem lielākas iespējas, un jaunu intervences loģiku, izbeidzot iepriekšējos intervences mehānismus, saskaņā ar kuriem publiskie līdzekļi atbalstīja zvejas produktu pastāvīgu izņemšanu no lietošanai pārtikā paredzēto produktu klāsta vai to iznīcināšanu.

TKO aptver piecas darbības jomas:

- profesionālās organizācijas: RO, to apvienības (ROA) un starpnozaru organizācijas (SO);
- kopējie tirdzniecības standarti: tie nosaka vienotas ES pārdoto zvejas produktu pazīmes neatkarīgi no to izcelsmes un palīdz nodrošināt pārredzamu iekšējo tirgu, kas piedāvā augstas kvalitātes produktus;
- informācija patērētājiem: obligāta informācija, kas papildina vispārējo pārtikas marķējumu, uz ko attiecas Regula (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem[3] un brīvprātīgas informācijas norādīšanu, lai mudinātu patērētājus pieņemt ilgtspējīga patēriņa paradumus;
- konkurences noteikumi: izņēmumi attiecībā uz to piemērošanu ir atļauti ar zināmiem nosacījumiem; un
- tirgus izpēte: ekonomiskās informācijas par ZAP tirgiem vākšana, apstrāde un izplatīšana, lai atbalstītu ieinteresēto personu stratēģijas un politikas veidošanu.

---

1 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1379/2013 (2013. gada 11. decembris) par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1184/2006 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 104/2000 (OV L 354, 28.12.2013., 1. lpp.).

2 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1380/2013 (2013. gada 11. decembris) par kopējo zivsaimniecības politiku un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1954/2003 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2371/2002 un (EK) Nr. 639/2004 un Padomes Lēmumu 2004/585/EK (OV L 354, 28.12.2013., 22. lpp.).

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1169/2011 (2011. gada 25. oktobris) par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem un par grozījumiem Eiropas Parlamenta un Padomes Regulās (EK) Nr. 1924/2006 un (EK) Nr. 1925/2006, un par Komisijas Direktīvas 87/250/EEK, Padomes Direktīvas 90/496/EEK, Komisijas Direktīvas 1999/10/EK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/13/EK, Komisijas Direktīvu 2002/67/EK un 2008/5/EK un Komisijas Regulas (EK) Nr. 608/2004 atcelšanu (OV L 304, 22.11.2011., 18. lpp.).

Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonds[4] (EJZF) un Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fonds[5] (EJZAF) atbalsta ES tirgus politikas īstenošanu attiecībā uz ZAP.

TKO regula ir grozīta[6] trīs reizes:

- pirmoreiz 2013. gadā, lai produktus, kas mazumtirdzniecībā piedāvāti galapatērētājam Majotā, uz laiku atbrīvotu no dažiem marķēšanas pienākumiem, jo Majota no 2014. gada kļuva par tālāko reģionu[7];
- otrreiz 2015. gadā, lai minimālos saglabāšanas references izmērus saskaņotu ar minimālajiem tirdzniecības izmēriem[8]; un
- pēdējoreiz[9] 2020. gadā, lai iekļautu krīzes pārvarēšanas pasākumus reaģēšanai uz Covid-19 krīzes izraisītajiem tirgus satricinājumiem; šie pasākumi kalpoja tiem pašiem mērķiem arī pēc tam, kad izcēlās Krievijas agresijas karš pret Ukrainu.

Šajā ziņojumā ir aprakstīta TKO regulas īstenošana un rezultāti saskaņā ar minētās regulas 48. pantu. Ziņojuma struktūra atbilst TKO regulas struktūrai. Katrā iedaļā aptverti šādi jautājumi:

- izvērtējums par TKO noteikumu īstenošanu un to ieguldījumu KZP mērķu sasniegšanā;
- galvenie sasniegumi, jo īpaši tie, kas gūti reformas rezultātā;
- problēmas un trūkumi regulas īstenošanā; un
- jomas, kurās ir uzlabojumi saskaņā ar pašreizējo tiesisko regulējumu vai jomas ārpus tā, kurās citi (jaunāki) instrumenti var efektīvāk īstenot vai palīdzēt īstenot TKO mērķus, piemēram, ES zaļo kursu vai stratēģiju "No lauka līdz galdam".

---

4 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011 (OV L 149, 20.5.2014., 1. lpp.).

5 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1139 (2021. gada 7. jūlijs), ar ko izveido Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un groza Regulu (ES) 2017/1004 (OV L 247, 13.7.2021., 1. lpp.).

6 Sk. 1. pielikumu.

7 Padomes Regula (ES) Nr. 1385/2013 (2013. gada 17. decembris), ar kuru groza Padomes Regulas (EK) Nr. 850/98 un (EK) Nr. 1224/2009 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1069/2009, (ES) Nr. 1379/2013 un (ES) Nr. 1380/2013 pēc Majotas statusa maiņas attiecībā uz Eiropas Savienību (OV L 354, 28.12.2013., 86. lpp.).

8 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/812 (2015. gada 20. maijs), ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 850/98, (EK) Nr. 2187/2005, (EK) Nr. 1967/2006, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 254/2002, (EK) Nr. 2347/2002 un (EK) Nr. 1224/2009 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1379/2013 un (ES) Nr. 1380/2013 attiecībā uz izkraušanas pienākumu un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1434/98 (OV L 133, 29.5.2015., 1. lpp.).

9 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/560 (2020. gada 23. aprīlis), ar ko attiecībā uz īpašiem pasākumiem Covid-19 uzliesmojuma ietekmes mazināšanai zvejniecības un akvakultūras nozarē groza Regulas (ES) Nr. 508/2014 un (ES) Nr. 1379/2013 (OV L 130, 24.4.2020., 11. lpp.).

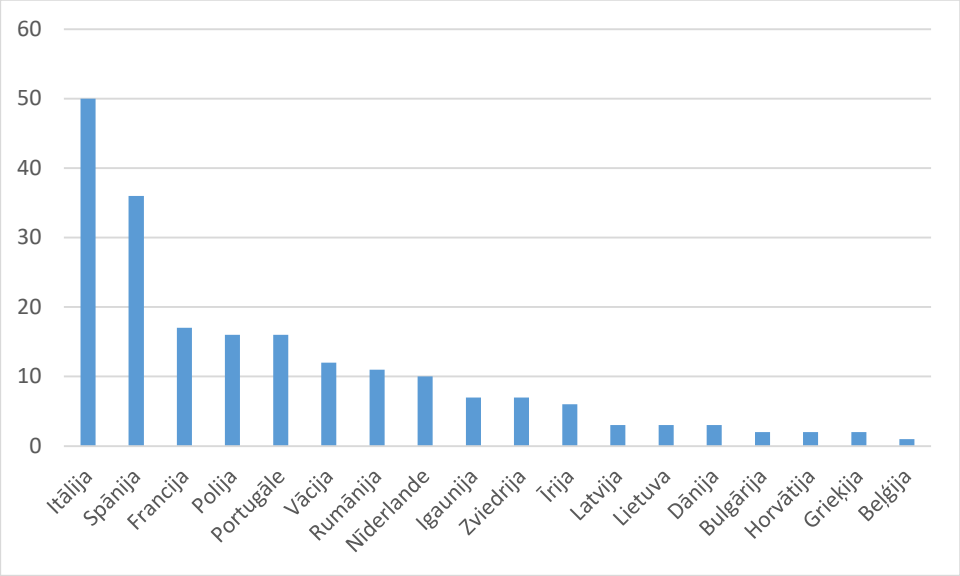
2 TKO REGULAS ĪSTENOŠANA UN IEGULDĪJUMS KZP MĒRĶU SASNIEGŠANĀ

2.1 Profesionālās organizācijas[10]

2.1.1 Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā

RO to oficiālās atzīšanas rezultātā ir pienākumi attiecībā uz KZP mērķu īstenošanu. No šiem pienākumiem izriet privileģēta piekļuve finansiālajam atbalstam un iespēja gūt labumu no konkurences noteikumu nepiemērošanas saskaņā ar TKO regulas nosacījumiem. Tas neattiecas uz dažādiem citiem ražotāju kolektīvo organizāciju veidiem[11] ES vietējā, valsts vai starptautiskā līmenī.

1. grafiskais attēls. RO skaits sadalījumā pa dalībvalstīm

Tāpēc RO veido zvejniecības un mazākā mērā (lai gan arvien vairāk) akvakultūras nozares pamatu. RO atbalsta KZP ikdienas pārvaldību un ļauj to kolektīvi īstenot ražotāju līmenī. To panāk, pieprasot katrai RO izstrādāt un īstenot ražošanas un tirdzniecības plānus (RTP). Konkrētāk, TKO regulā ir paredzēts, ka šo plānu mērķis ir palīdzēt sasniegt mērķus, kas TKO noteikti ar KZP regulas 35. pantu, un visus mērķus, kas RO noteikti ar TKO regulu (TKO regulas 7. pants). Pamatojoties uz to, RO ir tiesības kolektīvi pārvaldīt savu locekļu darbību ar stingru nosacījumu, ka tās ievēro saglabāšanas pienākumus. Tās veicina pārtikas nodrošinājumu, gādājot par dažādu jūras produktu pieejamību un ilgtspēju. Tādējādi RO veic sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu un optimizē savu locekļu tirgus iespējas.

[10] 2022. gada novembrī 18 dalībvalstīs bija 204 RO (163 zvejniecībā un 41 akvakultūrā), 7 dalībvalstīs — 9 ROA (zvejniecībā) un 6 dalībvalstīs — 7 SO.

[11] Piem., *prudhommies* (Francijā), *cofradías* (Spānijā).

Šī būtiskā RO loma KZP mērķu sasniegšanā mudināja Eiropas Komisiju veicināt RO izveidi, konsolidāciju un finansēšanu visā ES, jo īpaši dalībvalstīs, kurās primārā ražošana joprojām ir lielā mērā izkliedēta (akvakultūra, mazapjoma zveja). Spēcīga RO klātbūtne ir izšķirošs faktors piekrastes kopienu izdzīvošanā un pārticības nodrošināšanā un primāro ražotāju ietekmes stiprināšanā attiecībā pret apstrādes nozari vai mazumtirgotājiem. Šajā sakarā nozīmīgs uzdevums bija izstrādāt EJZF un EJZAF valstu programmas.

2.1.2 Noteikumi par RO, ROA, SO un starptautisku profesionālo organizāciju (SPO) izveidi, mērķi un pasākumi

ES ieinteresētās personas ziņoja[12], ka rīki, kas RO pieejami saskaņā ar TKO regulu, un jo īpaši RTP, ir labi pielāgoti, lai palīdzētu tām sasniegt savus mērķus, tostarp labāk organizēt zivju krājumu strukturēšanu, lai uzlabotu zvejnieku un audzētāju ienākumus un īstenotu KZP uz vietas. Tomēr ražotāji uzsvēra saskaņotības trūkumu valsts iestāžu atbalsta, jo īpaši finansiālā atbalsta, apjoma ziņā. Tas izraisa būtiskas nepilnības RO izstrādē un darbībā dalībvalstīs un problēmas vienlīdzīgu konkurences apstākļu nodrošināšanā.

Lai mazinātu šo nelīdzsvarotību, Komisija veica pastāvīgus informēšanas un informētības uzlabošanas pasākumus, atbalstot visus šā inovatīvā instrumenta (t. i., RTP) īstenošanā iesaistītos dalībniekus. Šie centieni sākās ar valstu EJZF programmu detalizētu novērtējumu un ieteikumiem attiecībā uz tiem. Pēc tam Komisija turpināja saziņu, precizējot jēdzienus, novēršot neskaidrības un atvieglojot labas prakses apmaiņu. Tomēr jāuzsver, ka sagatavošanas, īstenošanas un uzraudzības process notiek starp valstu iestādēm un to RO, jo galu galā tām ir jālemj par atbalsta saturu un apjomu RTP sagatavošanai un īstenošanai, ko tās var izdarīt vislabāk. Protams, tas rada zināmu nevienmērību starp valstīm.

Dažām ražotāju kategorijām (jo īpaši audzētājiem un mazapjoma piekrastes zvejniekiem) RO darbība joprojām sagādā grūtības. Akvakultūras produktu ražotāji atzīst, ka TKO regulas pārskatīšana ir palīdzējusi nodrošināt atbilstošāku tiesisko regulējumu akvakultūras produktu RO. Akvakultūras produktu RO organizētie veicināšanas un komunikācijas pasākumi ir bijuši īpaši veiksmīgi. Tomēr ES joprojām ir ierobežots skaits akvakultūras produktu RO, tāpēc tām nav pilnībā izdevusies piedāvājuma grupēšana, kas varētu palīdzēt pārvarēt lielo mazumtirdzniecības strukturālo koncentrāciju. RO izveides priekšrocību popularizēšana akvakultūras produktu ražotāju vidū ir viena no darbībām saskaņā ar 2021. gadā publicētajām ES stratēģiskajām vadlīnijām ilgtspējīgākai un konkurētspējīgākai ES akvakultūrai 2021.–2030. gadam[13].

Eiropas Parlamenta ziņojumos arī izteikts aicinājums labāk strukturēt mazapjoma zvejas[14] un akvakultūras[15] nozares un attīstīt SO.

---

[12] Tirgus konsultatīvās padomes ieteikums par TKO darbību, 2022. gada marts (*Market Advisory Council advice on the functioning of the CMO, March 2022*).

[13] SWD(2021) 102 final, 2021. gada 12. maijs, Komisijas dienestu darba dokuments "Kā vairot ES akvakultūras ilgtspēju un konkurētspēju: stratēģiskās vadlīnijas 2021.–2030. gadam".

[14] ZIŅOJUMS par vērtību ķēdes optimizāciju ES zivsaimniecības nozarē (2017/2119(INI)) (referente: *Clara Eugenia Aguilera García*, S&D/Spānija).

[15] ZIŅOJUMS "Virzība uz ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas akvakultūras nozari: pašreizējais stāvoklis un turpmāk risināmie jautājumi" (2017/2118(INI)) (referents: *Carlos Iturgaiz*, EPP/Spānija).

Mazapjoma piekrastes zvejas produktu ražotāji ziņo, ka ne vienmēr saņem pienācīgu administratīvu un/vai finansiālu atbalstu RO izveidei un darbībai. Viņi arī ziņo, ka dalībvalstis nepietiekami ņem vērā to īpatnības, kas nosaka atzīšanas kritērijus (piem., pietiekama ekonomiskā aktivitāte attiecīgajā apgabalā[16]). Komisija savu pilnvaru robežās šajā procesā galvenokārt veicina dialogu un sapratni starp pusēm, jo īpaši, lai precizētu jēdzienus un regulatīvos aspektus. Šī pieeja šķiet lietderīga un atvieglo mazapjoma piekrastes zvejnieku RO atzīšanas procesu[17]. Vēl viens ierobežojums ir tāds, ka mazāka peļņas norma un ierobežoti administratīvie resursi mazapjoma piekrastes zvejniekiem vājina RO finansiālo dzīvotspēju un spēju izpildīt juridiskās un administratīvās prasības, kas saistītas ar RO izveidi vai vadīšanu. Mazapjoma zvejas produktu ražotāju iespēja pievienoties esošai RO, kā rezultātā tiek izveidota jaukta ražotāju organizācija (kas sastāv no mazapjoma, vidēja apjoma un lielapjoma zvejniekiem), arī nav risinājums, jo tas ne vienmēr atbilst mazapjoma piekrastes zvejas produktu ražotāju īpašajām vajadzībām.

Ir ierobežota pieredze ar SO, kas apvieno pārstāvjus no visas piegādes ķēdes (ražošanas, apstrādes un mazumtirdzniecības), jo to šajā nozarē praktiski nav. Jo īpaši Covid-19 krīzes laikā labi funkcionējošas SO ir izrādījušās vērtīgs instruments, lai stiprinātu vērtību ķēdes pienācīgu darbību un kolektīvi mazinātu ietekmi uz dažādiem posmiem.

Gan nozare, gan valsts iestādes uzskata, ka iespēja atzīt SPO ir būtiska. Tomēr tikai četras RO ir oficiāli atzītas par starptautiskām. Izmēģinājuma projektā[18], ko īstenoja 2020. gadā, uzsvērts, ka praksē konkrētu tiesību normu trūkums rada zināmas grūtības gan šo organizāciju atzīšanai, gan darbībai. Šo starptautisko organizāciju finansēšana ir svarīgs jautājums, jo nepastāv oficiāls mehānisms, ar ko sadalīt vai organizēt starptautisku organizāciju finansiālo atbalstu starp divām vai vairākām dalībvalstīm. Komisija sniedza norādījumus dalībvalstīm[19], lai precizētu esošās iespējas un organizētu sadarbību šādu organizāciju finansēšanai.

2.1.3 RO/SO/SPO atzīšana

Pēc reformētās TKO stāšanās spēkā Komisija sniedza norādījumus[20] par atzīšanas procedūru, lai šajā procesā palīdzētu gan dalībvalstīm, gan nozarei. Vienlaikus un lai nodrošinātu atbilstību TKO noteikumiem, Komisija lūdza visām dalībvalstīm veikt to atzīto organizāciju pārbaudes un centās saskaņot šo pārbaužu biežumu visās dalībvalstīs.

---

16 TKO regulas 14. panta 1. punkta b) apakšpunkts.

17 Piemēram, RO *Irish Islands Marine Resource Organisation* (Īrija) atzīšana 2021. gadā un RO *Organisation de producteurs du Levant* (Francija) atzīšana 2019. gadā.

18 ES platforma zvejas un akvakultūras produktu ražotāju organizācijām (*EU platform for fishery and aquaculture producer organisations*).

19 Vēstule zvejas un akvakultūras produktu tirgu un tirdzniecības ekspertu grupai par transnacionālām organizācijām, 2021. gada janvārī (*Letter to the Expert Group for Markets and Trade in Fishery and Aquaculture Products on transnational organisations, January 2021*).

20 SWD(2016) 113 final, 2016. gada 1. aprīlis, Komisijas dienestu darba dokuments, Vadlīnijas par to, kā īstenot II nodaļu "Profesionālās organizācijas" Regulā (ES) Nr. 1379/2013, ar ko izveido zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgu organizāciju *(Guidance document on the implementation of Chapter II "Professional Organisations" of Regulation (EU) No 1379/2013 establishing a common organisation of the markets in fishery and aquaculture products)*.

a. Atbilstības horizontālās pārbaudes un konstatētās problēmas

TKO regulas 18. pantā noteikts, ka dalībvalstīm regulāri jāpārbauda, vai RO un SO ievēro to atzīšanas nosacījumus. TKO regulas 20. pants ļauj Komisijai veikt pārbaudes. Tādējādi 2016. gadā Komisija visām attiecīgajām dalībvalstīm jautāja, vai ir veiktas pārbaudes, lai pārliecinātos, vai RO un SO ievēro TKO noteikumus, un kādi ir šo pārbaužu rezultāti. Paralēli vai šo pārbaužu rezultātā Komisija uzsāka trīs ES izmēģinājuma procedūras un pārkāpumu procedūru, lai risinātu konstatētās neatbilstības problēmas. Vienā gadījumā Komisija pati veica RO atzīšanas pārbaudes uz vietas.

Dažos gadījumos Komisijas un dalībvalstu veikto pārbaužu apvienošanas rezultātā RO atzīšana tika atsaukta, piemēram, izrādījās, ka dažas RO nebija pietiekami ekonomiski aktīvas, kā prasīts TKO regulā. Ir bijuši arī gadījumi, kad valsts iestādes pieprasīja konkrētām RO mainīt savus statūtus, noteikumus vai īpašumtiesību struktūru, lai nodrošinātu atbilstību TKO regulai. Turklāt dažas dalībvalstis publicēja valsts norādījumus, konkrēti, par RO atzīšanas kritērijiem vai par atzīto RO uzraudzību.

Galvenās problēmas, kas konstatētas kā nepilnības RO valsts pārbaudēs, ir izklāstītas turpmāk.

- Atbilstība nosacījumam par locekļu daudzveidību: dažas dalībvalstis nav detalizēti pārbaudījušas RO īpašumtiesību struktūru un jo īpaši to locekļu galīgos īpašniekus. Dažas dalībvalstis uzskatīja, ka nav nepieciešams pārbaudīt, vai šī daudzveidība ir patiesa un vai RO locekļu formālā daudzveidība ir pietiekama. Tomēr, ja tikai vienai fiziskai vai juridiskai personai galīgi pieder visi uzņēmumi un kuģi, kas darbojas RO, TKO sistēmas darbība ir apdraudēta un nav iespējams izpildīt TKO regulas 14. panta 1. punkta prasības, lasot tās kopā ar 17. pantu. Tāpēc valsts iestādēm būtu jāveic pārbaudes, lai pārbaudītu ne tikai dažādo juridisko vai fizisko personu, kas ir RO locekļi, identitāti, bet arī to galīgo īpašnieku vai to fizisko un juridisko personu identitāti, kurām pieder RO locekļu akcijas.

- Trūkst atbilstošu pierādījumu par RO demokrātiskās darbības pārbaudi, kā noteikts TKO regulas 17. panta d) punktā. Valstu kompetentajām iestādēm ir jāpārbauda, vai izveidotā pārvaldības struktūra ļauj locekļiem rūpīgi pārbaudīt RO organizāciju un lēmumus.

- Nepietiekamas pārbaudes attiecībā uz noteikumiem par jaunu locekļu uzņemšanu un locekļu izslēgšanu no organizācijas, kā noteikts TKO regulas 17. panta f) punktā.

- Nav atjauninātu kritēriju, lai novērtētu, vai organizācija ir ekonomiski pietiekami aktīva konkrētā teritorijā (TKO regulas 14. panta 1. punkta b) apakšpunkta prasības).

- Dažās dalībvalstīs plānotais pārbaužu biežums bija nepietiekams.

Komisija plāno atkārtot pārbaudes, lai pārliecinātos, ka dalībvalstis pilda savus pienākumus veikt RO pārbaudes.

b. Grūtības saistībā ar SPO oficiālu atzīšanu

Konkrēti attiecībā uz SPO, jo īpaši RO, 2020. gadā veiktajā izmēģinājuma projektā atklājās virkne problēmu un trūkumu, kas rada neskaidrības par:

- apzīmētāja "starptautiska" definīciju, kas nav sniegta TKO regulā; kā arī
- to, kā konkrētas RO atzīšanas prasības jāpiemēro starptautiskām organizācijām (piem., pietiekamas ekonomiskās aktivitātes kritēriji).

Komisija sniedza skaidrojumu dalībvalstīm un paskaidroja, ka dalībvalstis var nolemt pieņemt īpašus noteikumus vai definīcijas un praktiskus pasākumus attiecībā uz starptautiskām organizācijām, ja tie nav pretrunā TKO regulai vai ES tiesību aktiem kopumā.

2.1.4 Noteikumu piemērošanas paplašināšana

TKO regulas III iedaļā ir paredzēta iespēja attiecināt dažus RO noteikumus arī uz ražotājiem, kas darbojas attiecīgās RO darbības apgabalā, bet nav šīs RO locekļi. Kopš 2013. gada to izmanto reti — Komisija ir atļāvusi noteikumu piemērošanas paplašināšanu tikai divas reizes. Galvenais šķērslis, šķiet, ir paplašināšanas piemērošanas periods no 60 dienām līdz 12 mēnešiem, kas nav atbilstoši pielāgots tirgus svārstībām. Elastīgāks instruments ar iespēju paplašināt noteikumu piemērošanu uz īsāku laikposmu būtu lietderīgāks. Tomēr šī vajadzība pēc lielākas elastības ir pretrunā ar laika ierobežojumiem, jo valstu pārvaldes iestādēm un Komisijai ir jāizskata pieprasījumi saistībā ar TKO regulā noteiktajām prasībām. Tāpēc, lai gan noteikumu piemērošanas paplašināšana, iespējams, ir spēcīgs instruments, kas nāk par labu visai ražošanas nozarei, tās izmantošana ir ierobežota tās sarežģītības dēļ.

Lai noteikumu piemērošanas paplašināšanu būtu vieglāk īstenot, Komisija ir publicējusi vadlīnijas[21]. Nākotnē varētu būt lietderīgi sniegt sīkākus norādījumus par dažiem konkrētiem procedūras aspektiem, jo īpaši par kritērijiem RO pārstāvības pierādīšanai attiecīgajā ģeogrāfiskajā apgabalā. Lai nodrošinātu, ka tiek ievērots viena mēneša termiņš noteikumu piemērošanas paplašināšanas pieprasījuma apstiprināšanai vai noraidīšanai, Komisija ir arī pilnvarojusi jūrlietu un zivsaimniecības komisāru pieņemt lēmumus, ar kuriem Komisijas vārdā atļauj vai noraida noteikumu piemērošanas paplašināšanu.

2.1.5 Ražošanas un tirdzniecības plāni

Stājoties spēkā pārskatītajai TKO regulai, RO darbības konteksts mainījās — intervences mehānismi tika atcelti (izņemot atbalstu uzglabāšanai, sk. turpmāk), un atbalsts tika novirzīts uz tirgus virzītu instrumentu, proti, RTP.

RTP ir nepieciešami visām RO. Tie ir būtiski pārskatītās TKO regulas instrumenti, kuru mērķis ir veicināt atbalstu zvejniekiem un zivkopjiem, lai īstenotu viņu darbību ilgtspējīgu un kolektīvu pārvaldību un efektīvāk virzītu savu ražošanu, lai apmierinātu tirgus prasības

[21] SWD(2016) 113 final, 2016. gada 1. apīlis, Komisijas dienestu darba dokuments, Vadlīnijas par to, kā īstenot II nodaļu "Profesionālās organizācijas" Regulā (ES) Nr. 1379/2013, ar ko izveido zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgu organizāciju (*Guidance document on the implementation of Chapter II "Professional Organisations" of Regulation (EU) No 1379/2013 establishing a common organisation of the markets in fishery and aquaculture products*).

(kvantitātes un kvalitātes ziņā) un izmantotu tirgus iespējas. Īstenojot RTP, RO var veikt virkni pasākumu, lai sasniegtu TKO un KZP mērķus, cita starpā arī pārvaldītu zvejas iespējas (kvotas).

RO un dalībvalstis kopumā atzīst RTP par inovatīviem, lietderīgiem un elastīgiem instrumentiem. Pirmajos īstenošanas gados pēc reformētās TKO stāšanās spēkā radās zināmas grūtības attiecībā uz plānu finansēšanu un saturu[22]. Tā kā EJZF pieņemšana aizkavējās par vairākiem mēnešiem, daudzām RO nebija skaidra redzējuma par finansiālo atbalstu, ko tās varētu sagaidīt, un tas aizkavēja pirmos RTP vai samazināja to mērķu vērienīgumu.

Ieviešamo pasākumu veids un jo īpaši to attiecināmība uz publiskā sektora finansiālo atbalstu arī radīja neskaidrības valstu pārvaldes iestādēm un RO. Ne tikai tāpēc, ka šis instruments bija jaunums, bet arī tāpēc, ka tas ieviesa atšķirīgu loģiku attiecībā uz ieviešamo pasākumu attiecināmību — to attiecināmība ir atkarīga no galamērķa, nevis no to veida, tāpēc visi izdevumi ir potenciāli attiecināmi, ja vien tie palīdz sasniegt RO mērķus. Bieža mijiedarbība ar valstu pārvaldes iestādēm, ražotāju organizācijām un nozaru pārstāvjiem[23] ļāva pakāpeniski uzlabot visu procesu, kas tagad tiek uzskatīts par apmierinošu un nes augļus. Saskaņā ar EJZF regulas 66. pantu[24] finansiālais atbalsts RTP bija obligāts. Lai gan šis pienākums nav pārņemts EJZAF regulā[25], visas attiecīgās dalībvalstis pauda vēlmi turpināt vai stiprināt finansiālo atbalstu savu RO ražošanas un tirdzniecības plāniem. Tomēr jāuzsver, ka atbalsta apjoms dažādās dalībvalstīs var ievērojami atšķirties, radot nevienlīdzīgus konkurences apstākļus RO, kurām jāievēro vienādi noteikumi. Lai mazinātu atšķirības, Komisija turpinās uzlabot informētību par daudziem iemesliem, kāpēc ir svarīgi nodrošināt pienācīgu finansējumu. Tomēr sistēmai, kas izstrādāta, lai apmierinātu īpašas vajadzības un prasības valsts un reģionālā līmenī, ir raksturīgas pieejas un attieksmes atšķirības.

RTP ir arī izrādījušies iedarbīgi instrumenti, lai sadalītu un pārvaldītu kvotas starp RO locekļiem. RTP cita starpā jāietver ražošanas programma un jānorāda pasākumi, kas RO jāveic, lai nodrošinātu tās locekļu ilgtspējīgas darbības zvejas jomā. Tas nozīmē, ka RO var lemt par piešķiramajiem daudzumiem un zvejas darbību labāko laiku. Piemēram, dažu Norvēģijas omāru daudzuma rezervēšana gada beigās palīdz novērst krājumu izsmelšanu pārāk agri un ļauj attiecīgajiem locekļiem gada beigās noteikt augstākas cenas.

RTP saturs un to īstenošanas uzraudzība ir process, kas noris starp RO un to kompetentajām iestādēm. Tomēr ir skaidrs, ka krājumu stāvoklis ir labs (80 % sugu, uz kurām attiecas kvotas, pārvalda ražotāju organizācijas), jo īpaši Ziemeļjūrā un Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļā, un flotes ekonomiskie rādītāji — stabili, vismaz tā bija līdz nesenajām krīzēm, kas skāra nozari (Covid-19 un Krievijas iebrukums Ukrainā). Tas liecina, ka ražotāju organizāciju veiktā kvotu kolektīvā pārvaldība ir visiedarbīgākā sistēma kopīgo resursu pārvaldīšanā. Tāpat katru reizi, kad nozari skāra ārējs satricinājums, RTP ļāva RO ātri pielāgot savu locekļu

---

22 Komisija veica sākotnējo grūtību starpposma novērtējumu.

23 Tirgus konsultatīvā padome izdeva vadlīnijas RO un valstu pārvaldes iestādēm par RTP saturu un īstenošanu.

24 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 508/2014 (2014. gada 15. maijs) par Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un ar ko atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 2328/2003, (EK) Nr. 861/2006, (EK) Nr. 1198/2006 un (EK) Nr. 791/2007 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1255/2011 (OV L 149, 20.5.2014., 1. lpp.).

25 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/1139 (2021. gada 7. jūlijs), ar ko izveido Eiropas Jūrlietu, zvejniecības un akvakultūras fondu un groza Regulu (ES) 2017/1004 (OV L 247, 13.7.2021., 1. lpp.).

darbības un tirdzniecības stratēģijas straujai tirgus attīstībai, ievērojami palielinot nozares noturību.

2.1.6 Tirgu stabilizēšana

Noteiktos apstākļos seši tirgus intervences mehānismi, kas pastāvēja līdz 2013. gadam, noveda pie lietošanai pārtikā paredzētu produktu iznīcināšanas vai izņemšanas no aprites. Tāpēc tie ir kļuvuši politiski nepieņemami un ekonomiski neoptimāli. Pārskatītajā TKO regulā šie tirgus intervences mehānismi ir reducēti līdz vienotam uzglabāšanas mehānismam, kas bija pieejams piecus gadus (2014.–2018. gadā). Šis pagaidu mehānisms ļāva RO pielāgoties un pakāpeniski pāriet uz RTP. Tas tika izmantots tikai nedaudz, apstiprinot to, ka RO spēja ātri pielāgoties jaunajiem tirgus instrumentiem.

Covid-19 krīzes rezultātā pēkšņi tika slēgta lielākā daļa svaigu ZAP noieta tirgu. Tāpēc bija lietderīgi atjaunot iespēju izmantot uzglabāšanas atbalsta mehānismu un attiecināt to arī uz akvakultūras produktu RO[26] (sākotnēji tas bija paredzēts zvejas produktu ražotāju organizācijām). Mehānisms atkal kļuva pieejams 2020. gada 1. februārī un beidza darbību vienlaikus ar pārējiem Covid-19 krīzes pārvarēšanas pasākumiem 2020. gada 31. decembrī.

Lai gan RO nodrošina darbību efektīvu plānošanu attiecībā uz dažām sugām, uzglabāšanas mehānisms joprojām būtu atbilstīgs instruments. Tomēr vienmēr ir ticis uzskatīts, ka šā mehānisma pastāvīga atjaunošana būtu šķērslis stingras stratēģiskās plānošanas saglabāšanai, izmantojot RTP.

2.2 Tirdzniecības standarti

Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā un tirdzniecības standartu noteikšanā un ievērošanā

TKO regulas III nodaļa attiecas uz kopējiem tirdzniecības standartiem attiecībā uz ZAP. ZAP, uz kuriem attiecas tirdzniecības standartu sistēma un kas paredzēti lietošanai pārtikā, ir jāatbilst šiem standartiem.

Standartu mērķi ir aprakstīti TKO regulas 18. apsvērumā. Konkrētāk, tirdzniecības standartiem būtu jādod iespēja piegādāt tirgum ilgtspējīgus produktus un pilnībā apgūt ZAP iekšējā tirgus potenciālu. Turklāt tiem būtu jāveicina tirdzniecības darbības, kas balstītas uz godīgu konkurenci, tādējādi palīdzot uzlabot ražošanas rentabilitāti.

Tirdzniecības standarti, kas iekļauti 2013. gada TKO regulā, sākotnēji tika pieņemti 80. un 90. gados[27]. Tajos noteiktas saskaņotas pazīmes tunču/pelamīdu konserviem un konservētām sardīnēm, kā arī saskaņota svaigu un dzesinātu zvejas produktu klasificēšanas sistēma, cita

[26] TKO regulā uzskaitīto atbilstīgo sugu saraksts tika pielāgots, lai ņemtu vērā šīs izmaiņas — TKO regulas II pielikumā uzskaitītajām sugām pievieno visu kombinētās nomenklatūras pozīciju 0302 (t. i., "Svaigas vai dzesinātas zivis, izņemot zivju fileju un citādu zivju mīkstumu, kas minēts pozīcijā 0304").

[27] Padomes Regula (EEK) Nr. 2136/89 (1989. gada 21. jūnijs), kas izklāsta kopējus tirdzniecības standartus konservētām sardīnēm; Padomes Regula (EEK) Nr. 1536/92 (1992. gada 9. jūnijs), ar ko nosaka kopējus tirdzniecības standartus tunču un pelamīdu konserviem; un Padomes Regula (EK) Nr. 2406/96 (1996. gada 26. novembris), ar ko paredz kopējus tirdzniecības standartus attiecībā uz noteiktiem zivsaimniecības produktiem.

starpā minimālās prasības attiecībā uz svaigumu un izmēru. Standarti attiecas gan uz ES, gan uz importētiem produktiem.

2019. gadā Komisija veica īpašu standartu īstenošanas izvērtējumu[28], lai novērtētu, vai esošie standarti joprojām atbilst mērķim. Novērtējumā konstatēts, ka tirdzniecības standarti kopumā ir atbilstoši un efektīvi un rada pievienoto vērtību to pašreizējās darbības jomas un pamatkritēriju robežās. Tomēr tajā norādīti trūkumi esošajā regulējumā attiecībā uz spēju sasniegt TKO regulas mērķus. Jo īpaši tika konstatēts, ka sistēma nepietiekami spēj nodrošināt ES tirgoto produktu ilgtspēju. Izvērtējumā un tā pamatā esošajās apspriedēs arī tika noteiktas iespējas standartus vienkāršot, racionalizēt un modernizēt. Visbeidzot, izvērtējumā norādīts, ka pastāv salīdzinoši zems valsts iestāžu kontroles līmenis attiecībā uz atbilstību standartiem.

Pamatojoties uz izvērtējumu un konstatēto problēmu, ka ilgtspēja netiek sasniegta pietiekamā mērā, Komisija sāka pārskatīt tirdzniecības standartu sistēmu un 2020. gada aprīlī publicēja sākotnējo ietekmes novērtējumu[29]. Ilgtspējas aspekta dēļ standartu pārskatīšana tika iekļauta Komisijas stratēģijas "No lauka līdz galdam" rīcības plānā[30].

Komisija rīkoja sabiedrisko apspriešanu no 2020. gada novembra līdz 2021. gada februārim un rezultātus publicēja savā tīmekļa vietnē[31]. Vienlaikus notika mērķtiecīgas apspriešanās ar ieinteresētajām personām. Apspriešanās apstiprināja iespējamos ieguvumus no ES regulējuma patērētāju informēšanai par pārtikas produktu, to starpā zvejas produktu, ilgtspēju. Kā paziņots stratēģijā "No lauka līdz galdam", svarīgi turpināt darbu pie ilgtspējīgas pārtikas sistēmas iniciatīvas, ko Komisija plāno ierosināt 2023. gadā, lai saskaņotu ES pieeju ilgtspējīgai pārtikas ražošanai.

2.3 Informācija patērētājiem

2.3.1 Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā

Lai TKO pilnībā sasniegtu savus mērķus, ir ļoti būtiski ar reklāmas un izglītošanas kampaņām informēt patērētājus par labumu, ko sniedz ZAP lietošana uzturā, un pieejamo sugu lielo daudzveidību, kā arī to, cik svarīgi ir saprast marķējumā sniegto informāciju. Turklāt, lai patērētāji varētu izdarīt apzinātu izvēli, viņiem būtu jāsaņem skaidra un visaptveroša informācija par ES tirgū pārdotajiem produktiem. Tiem ir jāatbilst vieniem un tiem pašiem noteikumiem neatkarīgi no to izcelsmes.

Šajā nolūkā TKO regulas IV nodaļā ("Informācija patērētājiem") paredzēts sniegt informāciju patērētājiem, izmantojot jūras produktu marķējumu, kas ir galvenais aspekts, kas veicinātu ilgtspējīgāku iepirkumu izvēli un tādējādi palīdzētu sasniegt KZP ilgtspējas mērķi. Turklāt patērētāji ir nozīmīgi dalībnieki ilgtspējas pārvaldībā, jo viņi izdara izvēli un dod priekšroku

---

28 SWD(2019) 453 final, 2019. gada 20. decembris, Komisijas dienestu darba dokuments par zvejas un akvakultūras produktu tirdzniecības standartu sistēmas izvērtēšanu (*Commission staff working document on the evaluation of the marketing standards framework for fishery and aquaculture products*).

29 https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12262-Zivis-un-juras-produkti-tirdzniecibas-standartu-parskatisana_lv.

30 Stratēģija "No lauka līdz galdam" (europa.eu).

31 Zivis un jūras produkti: tirdzniecības standartu pārskatīšana.

vieniem vai citiem produktiem. Lai informācija patērētājiem tiktu sniegta par visiem ZAP, galvenajai informācijai ir jābūt pieejamai visā piegādes ķēdē. To var panākt, tikai izmantojot atbilstošu izsekojamības sistēmu attiecībā uz visiem ZAP. Šajā nolūkā Komisija 2018. gada maijā ierosināja[32] pastiprināt izsekojamības noteikumus, kas bija spēkā kopš 2009. gada (noteikti ES Zivsaimniecības kontroles regulā)[33]), lai tie attiektos uz visiem ZAP. Izsekojamība un ar to saistītā pārredzamība ir nepieciešama, lai nodrošinātu atbilstību piemērojamajiem KZP noteikumiem. Pareizas marķēšanas sistēmas atbalstīti tie var garantēt, ka patērētājiem sniegtā informācija ir patiesa un uzticama. Tie ir arī neaizstājami cīņā pret krāpšanu pārtikas jomā, cita starpā nepareizu marķējumu.

TKO regulā ir izklāstīti noteikumi par obligāto un brīvprātīgo informāciju, kas jāsniedz par tās I pielikuma a), b), c) un e) punktā minētajiem fasētajiem un nefasētajiem ZAP. Ar to ievieš jaunu un detalizētāku obligāto informāciju, piemēram, pienākumu ziņot par zvejas rīkiem un detalizētu nozvejas/zivkopības teritoriju (apgabalu) vai marķēšanā nepārprotami iesaistīt sabiedriskās ēdināšanas iestādes. TKO regula paredz, ka sabiedriskās ēdināšanas iestādēm ir jāsaņem tāda pati informācija kā galapatērētājiem. Tādējādi sabiedriskās ēdināšanas iestādes spēj izdarīt ilgtspējīgāku izvēli un palīdzēt labāk informēt par jūras produktu ārpusmājas patēriņu.

Komisija, apkopojot visus katrā dalībvalstī atzītos komerciālos nosaukumus un citu noderīgu informāciju, piemēram, zinātniskos nosaukumus, ražošanas metodes un nozvejas apgabalus, 2016. gadā izveidoja informācijas sistēmu[34], lai atvieglotu piekļuvi sugu komerciālajiem nosaukumiem un to salīdzināšanu visās dalībvalstīs. Lai veicinātu patērētāju informēšanas noteikumu izpratni un īstenošanu, Komisija 2014. gadā publicēja informāciju[35] ieinteresētajām personām un 2019. gadā — atjauninātu jautājumu un atbilžu sarakstu[36].

Kopumā ar TKO regulu par jūras produktu marķēšanu ir sasniegti svarīgi mērķi patērētāju informētības uzlabošanā. Tomēr joprojām pastāv dažas neatbilsmes, galvenokārt attiecībā uz darbības jomu (apstrādāti produkti, kaviārs, sagatavoti bezmugurkaulnieki), informāciju par izcelsmi/provenienci, informāciju, kas ir būtiska produkta ilgtspējai, un brīvprātīgo informāciju.

2.3.2 Obligātā informācija

TKO regulas 35. pantā noteikts, ka tās I pielikuma a), b), c) un e) punktā minētajiem ZAP, ko tirgo ES, marķējumā vai uz etiķetes jānorāda:

- sugas komerciālais un zinātniskais nosaukums;
- ražošanas metode;

---

32 Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (2018. gada 30. maijs) par zivsaimniecības kontroli (COM(2018) 368 final).

33 Padomes Regula (EK) Nr. 1224/2009 (2009. gada 20. novembris), ar ko izveido Kopienas kontroles sistēmu, lai nodrošinātu atbilstību kopējās zivsaimniecības politikas noteikumiem..

34 Zivsaimniecības un akvakultūras produktu komerciālie nosaukumi (europa.eu).

35 *Informācija par ES jaunajiem zivju un akvakultūras marķējumiem patērētājiem (A pocket guide to the EU's new fish and aquaculture consumer labels)*.

36 Informācija patērētājiem par ZAP, 2019. gads (*FAPs Consumer information*).

- apgabals, kurā produkts nozvejots vai izaudzēts, un zvejas rīku kategorija, ko izmanto zvejā, lai nozvejotu produktus;
- tas, vai produkts ir atkausēts; kā arī
- attiecīgā gadījumā — minimālais derīguma termiņš[37].

Kā atklāj Eirobarometra speciālaptauja par ES patērētāju paradumiem attiecībā uz ZAP 2021. gadā, obligātā informācija, ko patērētāji uzskata par visvērtīgāko, ir datums "izlietot līdz" vai "ieteicams līdz" (69 %); produkta nosaukums un suga (57 %); kā arī tas, vai produkts ir savvaļas vai saimniecībā audzēts (54 %). Tikai 24 % izmantotos zvejas rīkus norādīja kā informāciju, kas būtu jānorāda.

Mērķtiecīgā apspriešanās par TKO regulas īstenošanu[38] parādīja, ka obligātās prasības patērētāju informēšanai tiek augstu vērtētas kā lielisks pasākums, kas sniedz labumu ES ieinteresētajām personām un patērētājiem.

Tomēr ir daži jautājumi, kas jāapsver. Pirmkārt, daudzas ieinteresētās personas lūdza TKO regulas 35. panta darbības jomā iekļaut apstrādātus ZAP (kas veido vairāk nekā 22 % no ES patēriņa). Tās uzskata, ka nav pamata atbrīvot apstrādātus produktus no informācijas prasībām, kas ir svarīgas patērētājiem un kam ir būtiska nozīme produktu ilgtspējas novērtēšanā. Turklāt daudzas ieinteresētās personas uzskata, ka dažas neatbilstības (piemēram, produkti tiek identificēti pēc KN[39] koda, nevis pēc to pārveidošanas — kaviārs, bezmugurkaulnieki) negatīvi ietekmē izsekojamības un ilgtspējas mērķu sasniegšanu. Otrkārt, lielākā daļa respondentu, kas piedalījās apspriešanā, ziņoja, ka nav īstenotas obligātās prasības attiecībā uz patērētāju informēšanu. Īstenošana visā ES tiek uzskatīta par nevienmērīgu, jo īpaši dažos segmentos, piemēram, zivju tirdzniecībā un sabiedriskās ēdināšanas iestādēs. Dažas nevalstiskās organizācijas un zvejnieki uzsvēra, ka valsts pārbaudes nav pietiekamas, lai nodrošinātu pienācīgu izpildi. Visbeidzot, eksperti, kas strādā Zivsaimniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komitejā (ZZTEK), norādīja, ka patērētāju informēšana saskaņā ar TKO regulu būtu jāstiprina, lai varētu rūpīgi novērtēt produktu ilgtspēju. Tas jo īpaši attiecas uz sīkāku informāciju par zvejas produktu nozvejas apgabalu un zvejas rīkiem, jo pašreizējās kategorijas šķiet nepietiekamas, un par akvakultūras produktu ražošanas sistēmu[40].

Piemērojot TKO regulas 37. pantu, Komisijas informācijas sistēma par komerciālajiem nosaukumiem[41] nodrošina tīmeklī balstītu un atsaucīgu piekļuvi informācijai, ko var meklēt par ZAP, visās 24 ES oficiālajās valodās, galvenokārt pamatojoties uz saistību starp komerciālo nosaukumu un zinātnisko nosaukumu, kā dalībvalstis ir norādījušas savos valsts sarakstos. Šis pakalpojums joprojām ir aktīvs un tiek periodiski atjaunināts.

Norāde par nozvejas vai ražošanas apgabalu saskaņā ar TKO regulas 38. pantu izraisa diskusijas, jo īpaši, ja tai pievieno papildu brīvprātīgo informāciju par izcelsmi. Komisija

---

37 Minimālais derīguma termiņš atbilst datumam "ieteicams līdz" vai datumam "ieteicams līdz ... beigām", kā minēts X pielikumā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. 1169/2011 (2011. gada 25. oktobris) par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem.

38 Sk. 2. pielikumu.

39 Kombinētā nomenklatūra.

40 ZZTEK ziņojums par kritērijiem un rādītājiem jūras produktu ilgtspējas aspektu iekļaušanai (STECF-20-05) *(STECF report on criteria and indicators to incorporate sustainability aspects for seafood products (STECF-20-05)*.

41 Zivsaimniecības un akvakultūras produktu komerciālie nosaukumi (europa.eu).

2019. gadā pasūtīja uzvedības pētījumu[42], lai labāk saprastu, kādā mērā norādes par ZAP izcelsmi atbilst patērētāju vajadzībām. Pētījumā tika konstatēti daži trūkumi (konsekvences trūkums, nebūtiska vai neskaidra informācija utt.), kuru rezultātā brīvprātīgās norādes par izcelsmi kļūst diezgan neskaidras.

2.3.3 Ziņojumi par ekomarķējumu

TKO regulas 36. pantā noteikts, ka Komisijai ir jāiesniedz Eiropas Parlamentam un Padomei ziņojums par iespējām izveidot ES mēroga ZAP ekomarķēšanas sistēmu. Komisija pieņēma ziņojumu 2016. gada maijā.

Ziņojumā ir īpaši izcelti vairāki jautājumi, kas saistīti ar ekomarķēšanu. Pirmkārt, lai ekomarķējums būtu ticams, ir jābūt stingram sertifikācijas procesam. Otrkārt, ekomarķējumu izplatīšana un vienlaicīga citu saziņas līdzekļu izmantošana var maldināt patērētājus. Visbeidzot, ar sertifikāciju saistītās izmaksas ražotājiem var būt ievērojamas, savukārt ar ekomarķējumu marķētu ražojumu pārdošana var radīt jaunus produktu tirgus.

Pamatojoties uz to, Komisijas ziņojumā ir izklāstīti divi iespējamie politikas pasākumi:

- atsevišķas ES mēroga ZAP ekomarķēšanas sistēmas izveide vai
- minimālo prasību noteikšana privātajiem ekomarķējumiem attiecībā uz ilgtspējas kritērijiem un pamatā esošo sertifikācijas procesu.

Eiropas Parlamentā un Padomē viedokļi par ziņojumu, konkrētāk, par vēlamo turpmāko rīcību, atšķīrās. Līdz ar to abi likumdevēji galu galā noraidīja abus politikas risinājumus. Jāpiebilst, ka Komisijas priekšlikums par patērētāju iespēcināšanu zaļās pārkārtošanās procesam ir plašāk izvērsts otrajā risinājumā[43].

2.3.4 Papildu brīvprātīgā informācija

TKO regulas 39. pantā ir noteikts, ka šādu informāciju var sniegt brīvprātīgi, skaidrā, nepārprotamā un pārbaudāmā veidā:

- nozvejas/ieguves datums;
- izkraušanas datums vai informācija par izkraušanas ostu;
- sīkāka informācija par zvejas rīkiem;
- kuģa karoga valsts;
- vides informācija;
- ētiska/sociāla rakstura informācija;
- ražošanas metodes un prakse; kā arī

[42] Uzvedības pētījums par izcelsmes norādēm uz zvejas un akvakultūras produktiem (*Behavioural Study on origin claims on fishery and aquaculture products*).

[43] Priekšlikums — Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva, ar ko attiecībā uz patērētāju iespēcināšanu zaļās pārkārtošanās procesam, nodrošinot viņiem labāku aizsardzību pret negodīgu praksi un viņu labāku informētību, groza Direktīvu 2005/29/EK un Direktīvu 2011/83/ES (COM(2022) 143 final).

- uzturvērtība (tikai neapstrādātai pārtikai ar vienu sastāvdaļu[44]).

Šis saraksts ir atvērts, un tajā nav skaidri aizliegtas citas iespējas.

Eirobarometra speciālaptauja par ES patērētāju paradumiem saistībā ar ZAP[45] liecina, ka attiecībā uz brīvprātīgo informāciju patērētājus visvairāk interesē nozvejas vai ražošanas datumus (76 % respondentu) — daudz vairāk nekā jebkura cita informācija, piemēram, vides informācija (44 %), informācija par kuģa valsti, zvejniekiem vai audzētājiem (33 % attiecībā uz katru), izkraušanas ostu vai ētiska rakstura informāciju (26 % attiecībā uz katru).

Tomēr nozare uzskata, ka vairāk datumu (nozvejas, izkraušanas) pievienošana varētu ļoti mulsināt patērētājus. Turklāt ZAP kvalitāti garantē svaiguma kritēriji, kurus neuzskata par tikpat svarīgiem attiecībā uz apstrādātiem produktiem. Attiecībā uz izkraušanas ostas vai kuģu karoga valsts norādīšanu pastāv bažas, ka informācija par izcelsmi tādā gadījumā kļūst pārprotama.

Komisijas priekšlikumā direktīvai par patērētāju iespēcināšanu zaļās pārkārtošanās procesam, nodrošinot labāku aizsardzību pret negodīgu praksi un labāku informētību[46], tika ierosinātas jaunas prasības par brīvprātīgu vidiskuma norādi.

2.4 Konkurences noteikumi

Ieguldījums KZP mērķu sasniegšanā un konkurences noteikumu nepiemērošana

Saskaņā ar TKO regulas 41. pantu ražotāju organizācijām konkurences noteikumus var nepiemērot, kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 101. panta 1. punktā, lai tās sasniegtu savus mērķus, ar nosacījumu, ka tas ir vajadzīgs, lai sasniegtu LESD 39. pantā izklāstītos mērķus, un tas neuzliek pienākumu prasīt identiskas cenas, neizraisa nekādā veidā tirgu sadalīšanu Savienībā, neizslēdz konkurenci un nelikvidē konkurenci attiecībā uz ievērojamu daļu attiecīgo produktu. Šī nepiemērošana ir būtisks instruments, kas ļauj izmantot dažus RTP īstenošanas paņēmienus, piemēram, kontrolēt RO locekļu tirgū laistos daudzumus, lai stabilizētu tirgus un cenas, ievērotu saglabāšanas pienākumus un izvairītos no pārtikas izšķērdēšanas.

Šo konkurences noteikumu nepiemērošanu var īstenot tikai subjekti, kuriem ir tiesības to darīt saskaņā ar TKO regulu un kurus dalībvalstis ir atzinušas saskaņā ar minētās regulas 6. pantu. Tāpēc neatzītas ražotāju kolektīvās organizācijas (piem., kooperatīvi, *cofradías*) to nevar izmantot. Komisijas veiktajās RO atbilstības pārbaudēs atklājās, ka darbības, kas saistītas ar zvejnieku izkrauto zvejas produktu ražošanu, apstrādi un tirdzniecību, dažkārt pārvaldīja neatzītas organizācijas vai tas tika darīts ar šo organizāciju starpniecību. Šādos gadījumos dalībvalstu kompetentajām iestādēm ir lūgts veikt vajadzīgos pasākumus.

---

[44] Saskaņā ar Regulu (ES) Nr. 1169/2011 paziņojums par uzturvērtību kopš 2016. gada decembra ir obligāts visām citām kategorijām, izņemot neapstrādātu pārtiku ar vienu sastāvdaļu.

[45] ES patērētāju paradumi attiecībā uz zvejas un akvakultūras produktiem, 2021. gads (*EU Consumer Habits Regarding Fishery and Aquaculture Products, 2021*).

[46] Priekšlikums — Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva, ar ko attiecībā uz patērētāju iespēcināšanu zaļās pārkārtošanās procesam, nodrošinot viņiem labāku aizsardzību pret negodīgu praksi un viņu labāku informētību, groza Direktīvu 2005/29/EK un Direktīvu 2011/83/ES (COM(2022) 143 final).

Dažas organizācijas nepiekrīt šim ierobežojumam un lūdz grozīt TKO regulu, lai arī būtu tiesīgas uz konkurences noteikumu izņēmumiem un piekļuvi finansējumam. Tomēr RO pilda skaidri noteiktus uzdevumus, kam ir būtiska nozīme KZP īstenošanā. Šajā nolūkā tām ir jāievēro stingrs un kopējs tiesiskais regulējums savas valsts iestāžu uzraudzībā.

2.5 Tirgus izpēte

Lai palīdzētu palielināt tirgus pārredzamību un efektivitāti, TKO regulā ir paredzēts, ka Komisijai ir jāapkopo un jāapstrādā ekonomiskā informācija par ES ZAP tirgiem un jāizplata tā ieinteresētajām personām un sabiedrībai (TKO regulas 42. pants).

Šajā nolūkā Komisija ir izveidojusi Eiropas Zvejas un akvakultūras produktu tirgus novērošanas centru (*EUMOFA*[47]). Kopš 2010. gada *EUMOFA* tika attīstīts kā sagatavošanas darbība. 2013. gada aprīlī tiešsaistē tika izveidota īpaša tīmekļa vietne un datubāze, kas ir pilnībā darbspējīga kopš pārskatītās TKO stāšanās spēkā.

EUMOFA nodrošina tirgus izpēti zvejniecības nozares uzņēmumiem visplašākajā nozīmē, lai tie labāk izprastu tirgus tendences. *EUMOFA* mērķis ir arī atbalstīt publiskās politikas veidošanas procesus un to īstenošanu, ko veic publiskās iestādes un ieinteresētās personas. Turklāt tā mērķis ir palīdzēt pētniecības iestādēm, ieinteresētajām personām un sabiedrībai, palielinot piekļuvi tirgus izpētei un datiem.

Šis novērošanas centrs ir īpaši svarīgs, jo ES līmenī nav alternatīvas informācijas sniegšanai par sarežģītu un dinamisku tirgu, kam raksturīga liela atkarība no importa no trešām valstīm (pašpietiekamības līmenis ir 38,9 % un tikai 11 % attiecībā uz piecām visvairāk patērētajām sugām[48]) un ievērojama tirdzniecība ES (tirdzniecības plūsmas ES ir lielākas nekā imports no trešām valstīm). ES ZAP piegāde lietošanai pārtikā, kas ietver gan iekšzemes ražošanu, gan importu, ir gandrīz 13 miljoni tonnu dzīvsvara ekvivalenta. Cilvēki ES patērē aptuveni 23 kg ZAP uz vienu cilvēku gadā[49].

EUMOFA var uzskatīt par pārtikas preču references novērošanas centru. Tā ir arī visaptverošākā ZAP starptautiskās tirdzniecības plūsmu datubāze. Tīmekļa platforma sniedz ikdienas ekonomiskos datus par visiem vērtības ķēdes posmiem. Novērošanas centrs ir arī speciālo zināšanu centrs, kas veic tirgus analīzi un izdod publikācijas par vairākiem tematiem, kas interesē nozari un iestādes. Tas arī publicē analītiskus materiālus politikas veidošanas atbalstam. Centram bija būtiska nozīme tirgus ieinteresēto personu informēšanā neseno krīžu laikā (Covid-19 un Krievijas iebrukums Ukrainā), nodrošinot tirgus norišu pamanāmību un izskaidrošanu.

Pagājušajā gadā *EUMOFA* tīmekļa vietnei bija aptuveni 3000 apmeklējumu mēnesī[50] no vairāk nekā 140 valstīm. To publikāciju skaits, kurās citēts *EUMOFA*, pieaug, un šīs publikācijas kļūst daudzveidīgākas (piem., publiskie ziņojumi, zinātniskie un akadēmiskie izdevumi, specializētā prese). *EUMOFA* zināšanu plaša izplatīšana liecina, ka novērošanas centrs ir uzticams un atzīts.

---

47 www.euomfa.eu.

48 Tunzivs, lasis, menca, mintajs un garneles.

49 Avots: *EUMOFA*, ES zivju tirgus, 2022. gads (*The EU fish market, 2022*).

50 Unikālo apmeklētāju skaits.

Lai izpildītu savu pienākumu nodrošināt tirgus izpēti, Komisija veica regulāras Eirobarometra aptaujas par ES patērētāju paradumiem saistībā ar ZAP (2017., 2019. un 2021. gadā)[51].

3 SECINĀJUMI

Kopējā tirgus politika attiecībā uz ZAP, kā noteikts TKO regulā, iedarbīgi palīdz sasniegt KZP mērķus, jo īpaši attiecībā uz konkurētspēju, tirgus stabilitāti, pārredzamību un dažādu jūras produktu piegādi patērētājiem.

Profesionālās organizācijas, jo īpaši RO, kas jau no paša sākuma tika uzskatītas par galvenajiem dalībniekiem TKO mērķu īstenošanā, izrādījās noderīgas, lai uzlabotu tirgus apstākļus jūras produktu piegādēm, tādējādi palielinot ražotāju ienākumus. Attiecībā uz RO pilnvarošanu saskaņā ar TKO Komisija veica pirmo visaptverošo pārbaužu kārtu attiecībā uz atzīšanas nosacījumiem, lai nodrošinātu RO atbilstību un darbības spējas. Šādas pārbaudes tiks atkārtotas.

RO un valstu pārvaldes iestādēm ir vajadzīgi pāris gadi, lai pielāgotos darbībai saskaņā ar RTP, ņemot vērā to inovatīvo un obligāto raksturu. Tagad sistēma kopumā tiek uzskatīta par pilnībā funkcionējošu un ļoti būtisku, lai sasniegtu TKO mērķus, īstenotu KZP uz vietas un izmantotu tirgus iespējas. Tomēr joprojām pastāv grūtības, jo īpaši attiecībā uz valstu pārvaldes iestāžu atšķirīgo attieksmi, neatkarīgi no tā, vai runa ir par finansējumu, administratīvo atbalstu vai pasākumu attiecināmību. Šie aspekti varētu būt šķērslis RO, lai tās varētu pilnībā pildīt savus uzdevumus, un tām varētu būt vajadzīga pastāvīga Komisijas palīdzība. Atbalsts SPO izveidei un finansēšanai arī tiek uzskatīts par jomu, kas jāuzlabo, un Komisija jau ir sniegusi norādījumus dalībvalstīm un RO.

TKO ir bijusi pozitīva loma konkurētspējas palielināšanā, nodrošinot vienotu tiesisko regulējumu, ko reglamentē vieni un tie paši tirdzniecības standarti. Tomēr šie standarti nepietiekami veicina ilgtspējīgus produktus. Kā paziņots stratēģijā "No lauka līdz galdam", svarīgi turpināt darbu pie ilgtspējīgas pārtikas sistēmas iniciatīvas, ko Komisija plāno ierosināt 2023. gadā, lai saskaņotu ES pieeju ilgtspējīgai pārtikas ražošanai.

Noteikumi par patērētāju informēšanu kopumā tiek uzskatīti par atbilstošiem mērķim, pat ja vēl jānovērš daži trūkumi, piemēram, atšķirības dažu noieta tirgu aptvērumā un atbilstības nodrošināšanā. Marķējums arī turpmāk izraisīs diskusijas piegādes ķēdē, jo viedokļi un prioritātes atšķiras. Tomēr būtu vajadzīga konkrētāka informācija, lai dotu iespēju patērētājam gūt pilnīgu priekšstatu par produktu ilgtspēju.

Iespēja RO atkāpties no konkurences noteikumiem saskaņā ar TKO regulas nosacījumiem šķiet nepieciešama, lai apvienotu rentabilitāti ar RO pienākumu sasniegt saglabāšanas un krājumu pārvaldības mērķus. RO spēja plānot daudzumus, kurus to locekļi laiž tirgū, ir būtisks instruments, lai saglabātu cenas atbilstošā līmenī un izvairītos no pārtikas izšķērdēšanas.

Izveidojot Eiropas tirgus novērošanas centru, Komisija noteica tirgus izpētes standartus. *EUMOFA* sniegtie pakalpojumi daudzējādā ziņā palīdzēja ieinteresētajām personām. Tos

[51] Eirobarometra aptaujas par ES patērētāju paradumiem saistībā ar zvejas un akvakultūras produktiem (*Eurobarometer surveys on EU consumer habits regarding fishery and aquaculture products*).

augstu novērtēja krīzes laikā, kad novērošanas centrs īpaši palīdzēja veidot politiku un nozares stratēģijas.

TKO noteikumu īstenošana parādīja, ka ir vajadzīga uzticēšanās un sapratne starp iestādēm, nozari un pilsonisko sabiedrību. Ir izveidota regulāra informācijas apmaiņa, jo īpaši ar Tirgus konsultatīvo padomi[52], lai labāk izprastu konkrētu notikumu ietekmi uz tirgu un nozares vajadzības. Šis dialogs būtu jāturpina un jāstiprina, lai atvieglotu TKO īstenošanu.

Visbeidzot, TKO regulu un veidu, kā tā kopš reformas ir īstenota, kopumā var uzskatīt par veiksmīgu. TKO pārgāja no intervences tirgus politikas, kas mantota no kopējās lauksaimniecības politikas, uz dinamisku politiku, kas orientēta uz tirgu un ko virza pilnvarotas tirgus ieinteresētās personas. Šī pāreja izrādījās būtiska, lai nodrošinātu nozares ilgtermiņa ilgtspēju un rentabilitāti KZP stingras īstenošanas ietvaros. Jomas, kurās vajadzīgi uzlabojumi, ir rūpīgi apzinātas, un Komisija tās sakārtos, cieši sadarbojoties ar ieinteresētajām personām un valstu pārvaldes iestādēm, lai maksimāli palielinātu esošo tirgus instrumentu ietekmi, nodrošinātu atbilstību un novērstu trūkumus.

[52] Konsultatīvo padomju lomas un sasniegumi ir aprakstīti dienestu darba dokumentā, kas pievienots Komisijas paziņojumam Eiropas Parlamentam un Padomei "Kopējā zivsaimniecības politika šodien un rīt: zivsaimniecības un okeānu pakts ilgtspējīgai, zinātniski pamatotai, inovatīvai un iekļaujošai zivsaimniecības pārvaldībai" (*Communication from the Commission to the European Parliament and the Council - The common fisheries policy today and tomorrow: a Fisheries and Oceans Pact towards sustainable, science-based, innovative and inclusive fisheries management*) (SWD(2023) 103, 3.12. iedaļa).

PIELIKUMI

1. pielikums. Tiesību akti

Tirgu kopīgās organizācijas (TKO) reforma nozīmēja krasu tiesiskā regulējuma vienkāršošanu.

Līdz 2013. gada beigām TKO reglamentēja:

- Padomes Regula (EK) Nr. 104/2000;
- vairāk nekā 20 Komisijas īstenošanas regulas, kurās paredzēti sīki izstrādāti noteikumi; kā arī
- vairākas Padomes regulas.

2014. gada janvārī stājās spēkā jaunā TKO regula. Kopumā tika atceltas 19 Komisijas regulas[53], un pašlaik TKO reglamentē šādi tiesību akti:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1379/2013 par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju ("TKO regula");
- Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 1418/2013 par ražošanas un tirdzniecības plāniem;
- Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 1419/2013 par ražotāju organizāciju un starpnozaru organizāciju atzīšanu;
- Komisijas Ieteikums 2014/117/ES par ražošanas un tirdzniecības plānu izstrādi un īstenošanu; kā arī
- trīs Padomes regulas par tirdzniecības standartiem (un viena Komisijas īstenošanas regula), kas palika spēkā:
    - Padomes Regula (EK) Nr. 2406/96, ar ko paredz kopējus tirdzniecības standartus attiecībā uz noteiktiem zivsaimniecības produktiem;
    - Komisijas Regula (EEK) Nr. 3703/85, kas izklāsta sīki izstrādātus noteikumus kopējo tirdzniecības standartu piemērošanai noteiktiem svaigu vai atdzesētu zivju veidiem;
    - Padomes Regula (EEK) Nr. 1536/92, ar ko nosaka kopējus tirdzniecības standartus tunču un pelamīdu konserviem; kā arī
    - Padomes Regula (EEK) Nr. 2136/89, kas nosaka kopējus tirdzniecības standartus konservētām sardīnēm un tirdzniecības aprakstus konservētām sardīnēm un sardīņveida produktiem.

TKO regula tika grozīta trīs reizes; pēdējoreiz — ieviešot Covid-19 krīzes pārvarēšanas pasākumus:

- Padomes Regula (ES) Nr. 1385/2013 (2013. gada 17. decembris);
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2015/812 (2015. gada 20. marts); kā arī

[53] Komisijas Īstenošanas regula (ES) Nr. 1420/2013 (2013. gada 17. decembris).

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/560 (2020. gada 23. aprīlis).

2. pielikums. Sabiedriskā apspriešana

Eiropas Komisija 2021. gada 17. decembrī sāka mērķtiecīgu apspriešanos[54] (tās beigu termiņš bija 2022. gada 14. marts), lai apkopotu nozares ieinteresēto personu pieredzi un viedokļus[55] par TKO regulas īstenošanu.

- Komisija saņēma aptuveni 125 atbildes uz TKO anketas jautājumiem.
- TKO regulā paredzētie tirgus instrumenti kopumā tika uzskatīti par atbilstīgiem un izrādījās derīgi attiecībā uz to spēju palīdzēt sasniegt KZP mērķus.
- Konkrētāk, ražotāju organizācijām uzticētā galvenā loma ražotāju darbību kolektīvā pārvaldībā ir reformētās tirgus politikas galvenais sasniegums. Ražotāju organizāciju ražošanas un tirdzniecības plāni ir elastīgi un iedarbīgi instrumenti TKO tirgus mērķu sasniegšanā. Ieinteresētās personas uzsvēra, ka joprojām ir iespējami uzlabojumi, piemēram, attiecībā uz šo plānu finansiālo atbalstu, kas dažādās valstīs var ievērojami atšķirties, un mehānismiem, kas nav pilnībā piemēroti starptautiskām organizācijām.
- Informācija patērētājiem, jo īpaši marķēšana, parasti tiek uzskatīta par piemērotu mērķim, lai gan dažos gadījumos pārāk daudz ekomarķējumu un pārāk specifiska informācija ierobežo norāžu uztveramību.
- Kopumā atzinīgi tiek vērtēts tirgus novērošanas centra (*EUMOFA*) ieguldījums pārredzamības palielināšanā un izpratnes par tirgus attīstību uzlabošanā.

Komisija 2022. gada 10. jūnijā slēdza šo apspriešanās procesu ar ieinteresēto personu pasākumu Briselē par kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) darbību un tirgu kopīgo organizāciju (bija iespējama attālināta līdzdalība).

Diskusijas un mijiedarbība starp ieinteresētajām personām notika divās tematiskās plenārsēdēs ar īsām prezentācijām un ieinteresēto personu pārstāvju paneļdiskusijām. Tematiskās sesijas aptvēra KZP sociālos, ekonomiskos un vidiskos mērķus, no vienas puses, un inovāciju, noturību un pārvaldību zvejniecībā, no otras puses.

Šā apspriešanās procesa rezultāti sniedza būtisku ieguldījumu ziņojumā par TKO darbību.

---

54 https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/TargetedConsultation2022ReportCMO.

55 Visas nozares ieinteresētās personas — zvejniecības un akvakultūras nozare, nevalstiskās organizācijas un akadēmiskie, zinātniskie, sociālie un ekonomiskie partneri — tika aicinātas atbildēt uz anketas jautājumiem un piedalīties ieinteresēto personu pasākumā.